

Geografie

Clasa a VI-a

Lecții

<p>UNITATEA I Cunoașterea lumii în care trăim</p>	<p>L1. Repere ale cunoașterii Terrei. De la Marile Descoperiri Geografice la explorarea modernă / 10 L2. Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii / 14</p>
<p>Recapitulare și autoevaluare / 21</p>	
<p>UNITATEA II Antroposfera – omul și activitățile umane</p>	<p>L1. Populația Terrei: evoluția numerică, dinamica, mobilitatea teritorială, răspândirea geografică, diversitatea umană / 24 L2. Așezările omenești. Forme de locuire și diferențieri teritoriale / 28 L3. Resursele naturale și valorificarea acestora / 32 L4. Domeniile activităților economice pe Terra: agricultura, industria, serviciile / 34 L5. Efectele activităților umane asupra mediului și calitatea vieții / 42</p>
<p>Recapitulare și autoevaluare / 48</p>	
<p>UNITATEA III Europa – identitate geografică</p> <p>Mediul natural ca suport al locuirii umane</p>	<p>L1. Poziția geografică. Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmtori / 52 L2. Relieful – caracteristici generale și unități majore / 54 L3. Hidrografia / 58 L4. Diferențieri climatice și biogeografice / 62</p>
<p>Recapitulare și autoevaluare / 65</p>	
<p>Oameni și locuri</p>	<p>L5. Harta politică a Europei L6. Răspândirea geografică a populației. Elemente de diversitate umană (diversitate etnică, lingvistică, confesională și culturală) / 70 L7. Mari orașe europene / 74 L8. Resursele naturale și valorificarea lor / 76 L9. Activitățile economice: agricultura, industria, serviciile / 78 L10. Uniunea Europeană / 84</p>
<p>Recapitulare și autoevaluare / 87</p>	
<p>Caracterizarea geografică a unor state europene</p>	<p>L11. Europa Centrală. Germania / 88 L11. Europa Centrală. Elveția / 90 L11. Europa Centrală. Austria / 91 L11. Europa Centrală. Polonia / 92 L11. Europa Centrală. Ungaria / 94 L11. Europa Centrală. Republica Moldova / 95 L12. Europa Sudică. Spania / 96 L12. Europa Sudică. Italia / 98 L12. Europa Sudică. Grecia / 100 L12. Europa Sudică. Bulgaria / 102 L12. Europa Sudică. Serbia / 103 L13. Europa Vestică. Franța / 104 L13. Europa Vestică. Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord / 106 L13. Europa Vestică. Belgia, Olanda și Luxemburg / 108 L14. Europa Nordică. Suedia / 110 L14. Europa Nordică. Norvegia / 112 L14. Europa Nordică. Finlanda / 114 L14. Europa Nordică. Danemarca / 115 L15. Europa Estică. Federația Rusă / 116 L15. Europa Estică. Ucraina / 119</p>
<p>Statele Europene – Tabel statistic / 120</p>	
<p>UNITATEA IV Europa în lumea contemporană</p>	<p>L1. Valori culturale și umane în Europa / 124 L2. Calitatea vieții în Europa / 126</p>

Aplicații	Competențe specifice
Exerciții de apreciere a distanțelor și suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale / 20	1.1., 2.1., 2.2., 2.3., 3.2., 4.1.
Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat / 44	1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3.
Provocări locale în context mondial. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice / 46	1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3.
	1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3.
	1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3.
	1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3.
	1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3.
	1.2., 2.3., 3.3., 3.4., 4.1., 4.3.

Competențe generale

1. Prezentarea realității geografice, utilizând mijloace și limbaje specifice
2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice
3. Studiarea spațiului geografic, realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare
4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

Competențe specifice

- 1.1. Precizarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor geografici
- 1.2. Descrierea relațiilor dintre elementele și fenomenele geografice utilizând termeni specifici
- 2.1. Poziționarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice
- 2.2. Ordonația spațială și/sau cronologică a elementelor, fenomenelor și proceselor geografice după criterii date
- 2.3. Utilizarea informațiilor oferite de suporturile cartografice, grafice și alte materiale vizuale în contexte/situații diferite
- 3.1. Utilizarea informațiilor cu caracter geografic obținute cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și științe
- 3.2. Prezentarea caracteristicilor elementelor, fenomenelor și proceselor geografice prin utilizarea instrumentelor TIC/GIS
- 3.3. Prezentarea diversității naturale, umane și culturale realizând corelații interdisciplinare
- 3.4. Descrierea patrimoniului local, național, european și mondial utilizând diverse surse
- 4.1. Construirea unui demers investigativ dirijat
- 4.2. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat
- 4.3. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice

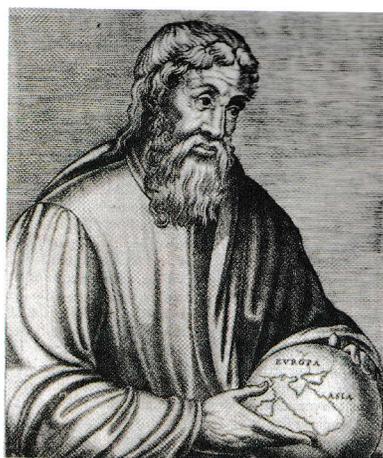
De la Marile Descoperiri Geografice la explorarea modernă

A Din Antichitate până în Evul Mediu

Explorez

Timp de mii de ani, oamenii au avut un orizont geografic limitat la zona în care își duceau traiul. În Antichitate s-au afirmat călători precum chinezii Sima Qian și Ban Chao, cartaginezii Hannon și Himilcon, grecii Pytheas și Nearchos, care au adus informații importante, unele senzaționale, despre oameni și locuri îndepărtate. În același timp, o serie de învățați (de regulă geografi și istorici greci), precum Herodot, Eratostene, Strabon sau Ptolemeu, realizează lucrări științifice, făcând astfel mai bine cunoscută lumea acelor timpuri.

Observă harta de mai jos și numește uscaturile continentale care le erau cunoscute europenilor încă din Antichitate. Scrie denumirile acestora pe caiet.

Strabon (64 sau 63 î.H. – 24 d.H.)

Hartă a lumii cunoscute, realizată de Strabon

Analiză critică

În cel dintâi mileniu după Hristos și în prima parte a celui de-al doilea, alți curioși dornici de cunoaștere se aventurează pe întinsul planetei, pe calea apelor, dar mai ales pe uscat. Exploratori precum arabii Ibn Battutah, Al-Idrisi și Al-Massudi, călugării franciscani Carpini, Rubruquis, Pordenone și Matteo Ricci, genovezul Marco Polo, rusul Afanasi Nikitin oferă noi informații despre oameni și locuri din Lumea Veche. Tot în această perioadă au loc primele traversări ale Atlanticului de Nord, prin care devin faimoși vikingii Erik cel Roșu și Leif cel Fericit (Leif Eriksson, fiul lui Eric cel Roșu), considerat descoperitorul Americii, înainte de Columb.

Observă harta alăturată și numește trei insule, trei mări și trei strâmători străbătute de vikingi. Scrie denumirile acestora pe caiet.

Teritoriile explorate de vikingi

REPERE CRONOLOGICE ALE CUNOAȘTERII TERREI – DIN ANTICHITATE PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL EVULUI MEDIU

470 sau 450 î.H.

325 – 320 sau 310 – 306 î.H.

44 î.H. – 23/26 d. H.

981 sau 982 – 983

Navigatorul **Himilcon**, plecat din Cartagina (nordul Africii), a explorat coasta atlantică a Europei până în sud-vestul Angliei de astăzi.

Navigatorul grec **Pytheas** realizează o călătorie de-a lungul țărmurilor europene, până în regiunea subarctică, în insula ce va intra în istorie drept *Ultima Thule* (*Insula de la Capătul Pământului*).

Geograful și istoricul grec **Strabon**, care a călătorit în Imperiul Roman, a scris două cărți (una de istorie și alta de geografie), în care face descrierea lumii cunoscute în acea vreme.

Vikingul **Erik cel Roșu** descoperă Groenlanda. Ulterior (în jurul anului 1000), **Leif cel Fericit**, fiul lui Erik cel Roșu, traversează Atlanticul și ajunge la continentul nord-american.

Epoca Marilor Descoperiri Geografice

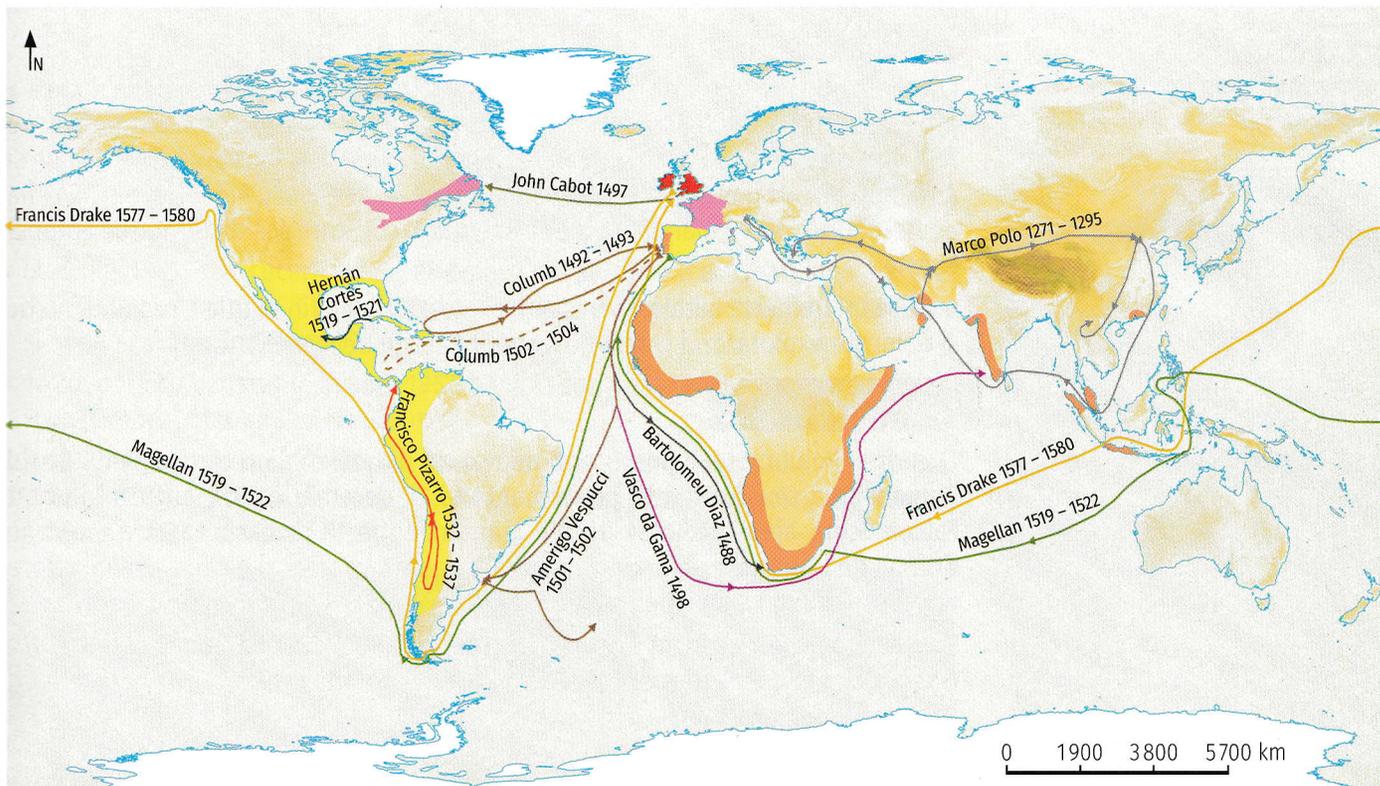

Venețianul Marco Polo călătorește în China, fiind unul dintre primii europeni care au străbătut Asia.

Înțeleg și rețin

Perioada cea mai prolifică pentru explorarea și cunoașterea Terrei a fost *Epoca Marilor Descoperiri Geografice*. Aceasta a debutat la sfârșitul secolului al XV-lea, odată cu expedițiile maritime ce aveau drept țintă „Indiile”, termen generic prin care europenii denumeau locurile de unde proveneau o serie de mărfuri foarte căutate, între care faimoasele mirodenii (scorțișoară, vanilie, cuișoare, piper etc.). Au urmat expedițiile de cucerire a noilor pământuri, care ulterior au fost declarate teritorii aparținând statelor europene, în vederea exploatării resurselor umane și naturale. Astfel, au luat ființă marile imperii coloniale.

Observă harta de mai jos și identifică teritoriile cucerite de Spania în Epoca Marilor Descoperiri Geografice. Explică de ce Mexicul de astăzi, America Centrală și America de Sud formează „America Latină”.

■ Teritoriile engleze	←→ Marco Polo 1271 – 1295	→ John Cabot 1497	←→ Magellan 1519 – 1522
■ Teritoriile franceze	←→ Bartolomeu Díaz 1488	→ Vespucci 1501 – 1502	←→ Francisco Pizarro 1532 – 1537
■ Teritoriile portugheze	←→ Columb 1492 – 1493	→ Columb 1502 – 1504	→ Francis Drake 1577 – 1580
■ Teritoriile spaniole	←→ Vasco da Gama 1498	→ Hernán Cortés 1519 – 1521	

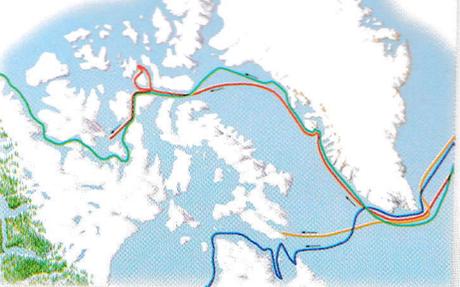
Harta celor mai importante trasee din Epoca Marilor Descoperiri Geografice și a noilor teritorii cucerite de marile puteri europene

REPERE CRONOLOGICE ALE CUNOAȘTERII TERREI – ÎN PERIOADA MARILOR DESCOPERIRI GEOGRAFICE

1488	1492 – 1493	1498	1519 – 1522
Navigatorul portughez Bartolomeu Díaz , călătorind de-a lungul coastelor vestice africane, descoperă Capul Bunei Speranțe.	Navigatorul genovez Cristofor Columb , aflat în slujba Spaniei, traversează Atlanticul și (re)descoperă America, acostând într-o insulă din Arhipelagul Bahamas; va realiza ulterior alte trei călătorii în zonă.	Navigatorul portughez Vasco da Gama este primul european care ajunge pe calea apelor în căutatele „Indii”, respectiv pe coasta Malabar din vestul Indiei.	Portughezul Fernando Magellan reușește să realizeze prima călătorie în jurul lumii (începută de el și terminată de Juan Sebastian El Cano), dovedind, practic, forma sferică a Pământului.

- ruta exploratorului englez Martin Frobisher (1576 – 1578)
- ruta exploratorului englez Henry Hudson (1609)
- ruta exploratorului englez John Franklin (1845 – 1848)
- ruta exploratorului norvegian Roald Amundsen (1903 – 1906)

Pasajul de Nord-Vest

C Cucerirea Polului Nord și a Polului Sud

Explorez

În pragul secolului XX, descoperirea și cunoașterea planetei era, în cea mai mare parte, încheiată. Mai rămăseseră necucerți polii geografici ai Pământului. Cucerirea regiunilor polare, care începuse mai demult, a fost nespuse de dramatică; mii de exploratori și-au pierdut viața în pustiriile albe ale Terrei, iar mulți alții au cunoscut suferințe fizice și psihice de neînchipuit.

Polul Nord a fost cucerit la 6 aprilie 1909 de către americanul **Robert Edwin Peary**. Deși un compatriot al său, **Frederick Cook**, anunțase aceeași performanță, o comisie îl va declara câștigător pe cel dintâi.

Observă în imaginea alăturată coperta revistei „Le Petit Journal”, din data de 19.09.1909, care îi ilustrează pe Robert Edwin Peary și pe Frederick Cook, „luptându-se” pentru Polul Nord. Ce crezi că este greșit în această ilustrație?

Analiză critică

Căutarea unor pasaje care leagă oceanele Atlantic și Pacific în regiunea arctică a produs cele mai multe victime în întreaga istorie a descoperirilor geografice. Au fost descoperite două pasaje. Acestea sunt: *de Nord-Vest* (ansamblul de canale și strâmtoări din Arhipelagul Arctic Canadian) și *de Nord-Est* sau *Marele Drum Maritim de Nord* (prin mările mărginașe ale Oceanului Arctic, care scaldă țărmurile Europei și Asiei).

Analizează pe harta alăturată traseele exploratorilor prin mările Oceanului Arctic și numește exploratorul care a descoperit Pasajul de Nord-Vest.

Explorez

Cucerirea Polului Sud a provocat o adevărată dramă: după ce norvegianul **Roald Amundsen** a reușit această performanță la 14 decembrie 1911, englezul **Robert Falcon Scott**, ajuns acolo 34 de zile mai târziu (pe 18 ianuarie 1912), a murit pe drumul de întoarcere, împreună cu ceilalți patru camarazi, din cauza vremii rele, a lipsei proviziilor și, mai ales, a deznădejdiei.

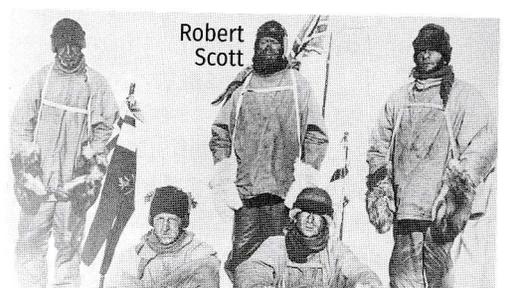
Deși Amundsen a câștigat această „cursă” spre Polul Sud, o bună parte din tot ceea ce cunoaștem astăzi despre Antarctica îi datorăm lui Scott.

Roald Amundsen

Amundsen și echipa sa la Polul Sud

Căpitanul Scott și echipajul cu care a cucerit Polul

REPERE CRONOLOGICE ALE CUNOAȘTERII TERREI – CUCERIREA CELOR DOI POLI

1878 – 1879	1898 – 1899	1909	1911
Exploratorul danez Nils Adolf Erik Nordenskjöld străbate „Drumul Maritim de Nord-Est”, reușind astfel prima călătorie din istoria navigației între oceanele Atlantic și Pacific.	Se desfășoară expediția științifică antarctică „Belgica”, al cărei biolog este naturalistul român Emil Racoviță .	Americanul Robert Edwin Peary cucerește Polul Nord și, deși compatriotul său Frederick Cook declarase că realizase aceeași performanță în anul anterior, este recunoscut drept câștigător.	Norvegianul Roald Amundsen cucerește Polul Sud, în ziua de 15 decembrie; 34 de zile mai târziu, reușește același lucru și britanicul Robert Scott .

Desăvârșirea cunoașterii planetei în secolul XX

Înțeleg și rețin

Secolul XX marchează aprofundarea cunoașterii planetei noastre, atât a domeniului terestru, cât și a celui marin, mai puțin cercetat înainte, folosindu-se din plin noile cuceriri ale științei și tehnicii. Iată câteva astfel de momente „istorice” în cunoașterea și explorarea Terrei în secolul trecut:

- sunt cucerite și pe calea aerului cei doi poli geografici, de către americanul **Richard Byrd** (în 1926, Polul Nord; în 1929, Polul Sud);

Richard Byrd

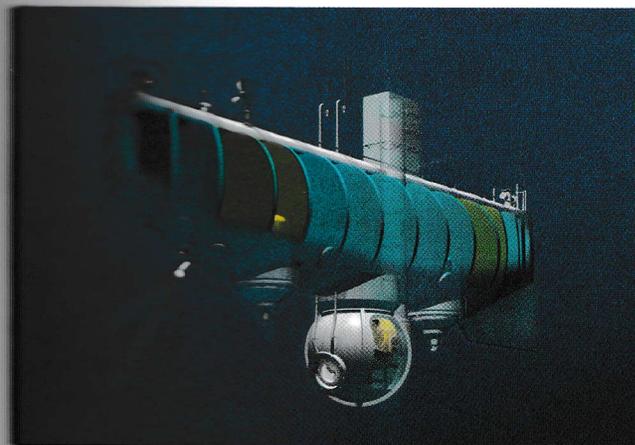

Edmund Hillary și Tenzing Norgay, în 1953

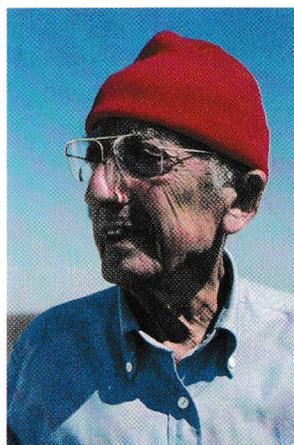
• pe 29 mai 1953, este cucerit cel de-al „treilea pol al Terrei”, cum mai este numit cel mai înalt pisc montan, Chomolungma/Everest (neozelandezul **Edmund Hillary** și nepalezul **Tenzing Norgay**);

• se coboară cu batiscaful, în anul 1957, până la cea mai mare adâncime oceanică, (Pasa) Groapa) Marianelor (11 033 m);

• se desăvârșește cea mai lungă croazieră științifică marină (250 420 km, între anii 1967 și 1970), realizată de nava „Calypso”, sub comanda oceanologului francez **Jacques-Yves Cousteau**.

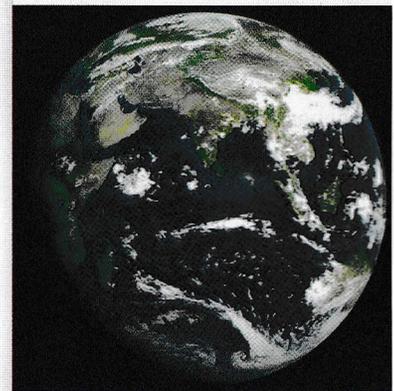
Batiscaful Trieste, cu care s-a coborât în Groapa Marianelor (1960)

Jacques-Yves Cousteau

Știi că?

- Un număr însemnat de români au avut contribuții de prim rang în domeniul explorării Terrei. Printre aceștia se numără **Nicolae Milescu-Spătaru** (călător în Siberia și China, autor al unor lucrări care au contribuit la lărgirea orizontului geografic al secolului al XVII-lea); **Iuliu Popper** (cercetător al Țării de Foc, unde a dus coloniști români și a dat denumiri românești unor munți și unor râuri); **Emil Racoviță** (în regiunea antarctică, unde a colectat și studiat numeroase specii); **Constantin Dumbrovă** (în Groenlanda) ș.a. Trebuie adăugat globe-trotterul **Dumitru Dan**, unicul pământean care a parcurs 100 000 km pe jos, în jurul lumii.

- În epoca modernă, observațiile asupra Pământului s-au realizat inclusiv din spațiul cosmic. Cea mai performantă imagine a Terrei a fost realizată de satelitul meteorologic rusesc Elektro-L nr. 1. Imaginea are o rezoluție de 121 de megapixeli (prin comparație, un smartphone performant are o rezoluție a camerei foto de cel mult 21 megapixeli).

REPERE CRONOLOGICE ALE CUNOAȘTERII TERREI – EPOCA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

1926	1947	1953	1967 – 1970
Americanul Richard Byrd cuceresc, în premieră, Polul Nord al planetei; mai târziu cuceresc și Polul Sud.	Norvegianul Thor Heyerdahl traversează Oceanul Pacific, într-o plută din lemn de balsă, între portul peruvian Callao (de pe țărmul Americii de Sud) și Arhipelagul Touamotou.	Alpiniștii Edmund Hillary (neozelandez) și Norgay Tenzing (nepalez) cuceresc cel de-al „treilea pol al planetei”, vârful Chomolungma/Everest (8 850 m).	Comandatul și oceanologul francez Jacques-Yves Cousteau realizează, la bordul navei „Calypso”, cea mai lungă croazieră științifică pe mările și oceanele lumii (peste 250 000 km).

Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii

Această tăbliță din argilă prezintă lumea babiloniană cunoscută în jurul anului 500 î.H.

Termeni noi

rupestru – care ține de un perete stâncos sau de peretele unei peșteri.

datare – stabilirea datei sau a perioadei de când începe să existe un obiect, un document, un monument etc.

Portofoliu

Documentează-te din diferite surse (enciclopedii ilustrate, reviste, cărți de istorie sau de pe internet) pentru a afla mai multe informații despre orașul Babilon și despre Grădinile sale suspendate (foto), „minuni” antice construite acum mai bine de 3 000 de ani. Realizează o fișă ilustrată a așezării, pe care apoi atașează-o la portofoliu.

A Primele hărți

Înțeleg și rețin

Istoria reprezentărilor pe care omul le-a realizat pentru a ilustra spațiul cunoscut își are izvoarele în desenele **rupestre**. Folosind mijloace rudimentare, oamenii preistorici au încercat să reprezinte terenuri de vânătoare, posibile rute de migrație a animalelor sau diferite elemente naturale care pot fi asociate cu forme primitive ale hărților. Dar pot fi considerate acele desene rupestre hărți? Majoritatea specialiștilor consideră că nu!

Primele hărți, în sensul acceptat astăzi, sunt considerate planul orașului Çatalhöyük, din Anatolia, Turcia, **datat** în anul 6200 î.H., o hartă din perioada 1300 – 1200 î.H., reprezentând orașul Nippur din Mesopotamia, și o reprezentare cartografică babiloniană de pe o tăbliță de argilă, pe care apar, pentru prima dată, scrierea cuneiformă și indicații asupra punctelor cardinale și asupra vecinilor unei cetăți.

B Apariția orașelor-stat antice

Explorez

Primele încercări de a reprezenta distribuția pe un anumit teritoriu a comunităților umane coincide cu apariția primelor așezări. Aceste așezări au apărut în Mesopotamia, în câmpia fertilă dintre fluviile Tigru și Eufrat.

Aici s-au dezvoltat, începând cu mileniul al III-lea î.H., primele așezări permanente de tipul orașelor-stat (Ur, Uruk), iar mai târziu așezările de tipul uniunilor de orașe (Summer și Akkad), care au permis înflorirea unor importante civilizații antice (sumeriană și akkadiană).

Către mileniul al II-lea î.H., pe malurile Eufратului s-a dezvoltat Babilonul, „cel mai mare și cel mai frumos oraș din lumea antică”, după cum îl descria istoricul grec Herodot.

Înțeleg și rețin

Primele orașe-stat au apărut ca urmare a dezvoltării unor înfloritoare civilizații antice. Deși distribuția geografică a acestora a fost una extrem de diversă, iar succesiunea lor în timp a acoperit perioade îndelungate, de ordinul mileniilor, există totuși două criterii după care orașele-stat pot fi grupate:

- orașe-stat apărute *pe malurile marilor fluvii*:
 - pe râurile asiatice Tigru și Eufrat, în Mesopotamia (actualul Irak), s-au dezvoltat în cadrul civilizației sumeriene primele orașe cunoscute în istorie: Ur, Uruk, Kiș, Nippur, Lagaș;
 - pe valea Nilului, în nordul Africii, a înflorit civilizația egipteană, primele orașe fiind Memfis și Teba;
 - pe valea Indusului, tot în Asia, au apărut orașele Mohenjo-Daro și Harappa;
 - pe Fluviul Galben (Huang He), în Asia, s-au dezvoltat primele orașe-stat ale civilizației antice chineze.
- orașe-stat apărute *pe țărmurile mărilor*:
 - cea mai cunoscută este civilizația greacă, apărută pe malurile Mării Egee, care a permis dezvoltarea *polisurilor* (orașe-cetăți care cuprindeau așezările propriu-zise și o bună parte din teritoriile învecinate acestora).